

УДК 336.71

Сергіянський С. Г.

здобувач вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні

Анікейчик П. Ю.

здобувач вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні

Національний університет «Чернігівська політехніка»

м. Чернігів, Україна

РИЗИКИ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ В УМОВАХ МАКРОФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Важливою умовою стійкого розвитку банківської системи є ефективне управління депозитними ризиками, оскільки депозитна політика банків має вирішальне значення для їх функціонування та прибутковості в умовах макрофінансової нестабільності. Стабільна банківська система, яка ефективно управляє депозитними ресурсами, може забезпечити стале кредитування, сприяючи інвестиціям та зростанню економіки. Тому протидія депозитним ризикам є необхідною складовою успішної та довгострокової діяльності банківських установ. Для формування механізму управління ризиками депозитного ринку систематизуємо ризики, які посилюються в умовах макрофінансової нестабільності (рис. 1).

Рисунок 1 – Перелік ризиків депозитного ринку

Основним ризиком, які характерний депозитному ринку є ризик ліквідності або ризик відтоку коштів, коли клієнти масово або передчасно вимагають повернення вкладів. У наслідок банківської паніки суттєво знижуються обсяги короткострокового фінансування, скорочуються грошові ресурси і банківські установи можуть втратити здатність виконувати свої зобов'язання перед вкладниками. Ефективна боротьба з цим ризиком дозволяє банку забезпечити виконання своїх зобов'язань перед клієнтами та уникнути банкрутства. Важливим елементом забезпечення ліквідності є управління трансформаційним ризиком, який проявляється у невідповідності термінів залучених депозитів та розміщених коштів (кредитів). Тобто банк може брати на себе ризик перетворення короткострокових пасивів на довгострокові активи, проте мінімізація розривів може призвести до проблеми з ліквідністю [2].

Операційний ризик на ринку депозитних послуг виникає при загрозі виникнення прямих або непрямих фінансових втрат банків або клієнтів, які викликані неефективними внутрішніми процесами, а саме: помилками або недбалістю персоналу, внутрішнім або зовнішнім шахрайством, кібератаками або технічними збоями в інформаційних системах тощо. Тобто операційний ризик стосується самого процесу надання депозитних послуг та обслуговування клієнтів.

Процентний ризик теж характерний для депозитного ринку і пов'язаний зі зміною ринкових процентних ставок. У періоди нестабільності банки вимушені часто коригувати процентні ставки і при зниженні ставок, вкладники достроково знімають депозити, а при зростанні - підвищуються витрати банку на обслуговування депозитів. Несприятливі зміни процентних ставок можуть призвести до подорожчання депозитів і зниження маржі, якщо ставки за кредитами не можуть бути адекватно скориговані. Боротьба з цим ризиком відбудеться у виборі оптимальної цінової політики та структури процентних ставок [2].

Валютний ризик для ринку депозитних послуг полягає у девальвації національної валюти, яка може зменшити реальну вартість депозитів у гривні. У результаті зростає попит на валютні депозити і банки стикаються з дисбалансом між валютною структурою активів і пасивів. Інфляційний ризик пов'язаний з тим, що інфляція знижує реальну дохідність депозитів. У результаті процентна ставка за депозитами відстає від темпів зростання цін, населення втрачає стимули до заощаджень у банках і збільшується попит на альтернативні інвестиції, такі як валюта, нерухомість, дорогоцінні метали. Все це призводить до скорочення депозитної бази банків.

Політичний та регуляторний ризик на ринку депозитних послуг проявляється у тому, що політична нестабільність, воєнні дії або непослідовність у правовому регулюванні фінансового сектору підвищують ризики для вкладників. Це призводить до ведення тимчасових обмежень на зняття депозитів, замороження рахунків у разі банківської кризи та зміни правил оподаткування депозитів.

В умовах макрофінансової нестабільності виникає репутаційний ризик банків, який проявляється у зниженні довіри до банків унаслідок кризових явищ чи негативних новин. У результаті поширюються панічні настрої серед вкладників, відбувається концентрація депозитів у декількох системно важливих банках і зменшується кількість довгострокових вкладів. При цьому необхідно враховувати, що на ринку депозитних послуг може виникати і системний ризик - це уразливість всієї банківської системи через взаємозалежність установ. Банкрутство одного великого банку або фінансова криза може спровокувати банкрутство інших банків і охопити увесь депозитний ринок. Тому неконтрольовані депозитні ризики в окремих банках можуть мати системні наслідки [3].

Отже в умовах макрофінансової нестабільності масовий відтік коштів з одного банку може викликати загальну банківську паніку і недовіру до всієї банківської системи, що призведе до системної фінансової кризи. Тому ефективне управління ризиками на рівні кожного банку є профілактикою таких криз. Необхідно постійно аналізувати та вдосконалювати роботу з ризиками, це зменшує ймовірність негативних наслідків та зміцнює репутацію банків. Довіра клієнтів є основою стабільності депозитної бази, тому боротьба з ризиками, доповнюється системою гарантування вкладів, захищає фінансові інтереси громадян, що зберігають кошти в банках [1].

Таким чином, ефективне управління фундаментальними ризиками ринку депозитних послуг є основою сучасного банківського менеджменту і забезпечує надійність, ліквідність та прибутковість банків, а також стабільність фінансового ринку навіть в умовах макрофінансової нестабільності.

Література:

1. Кононенко О.В., Фартушний І. Д. Поведінкові ефекти вкладників та особливості депозитування українського банківського інституту у період 2019-2022 рр. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск №53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2677>
2. Панченко О., Тарасенко О., Анікейчик П., Сергіянський С. Особливості розвитку ринку депозитних послуг у сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. №3(39). С.297-308.
3. Тарасенко О., Панченко О. Сергіянський С., Анікейчик П. Формування депозитної культури як чинника зміцнення безпеки фінансового ринку в умовах становлення цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. №2(42). С.410-421.